

стратегія пов'язується зі спробами завоювання економічної території майбутнього.

Україна як сучасна держава що володіє вигідним територіально-географічним та унікальним геополітичним розташуванням прагне до посилення власних позицій в міжнародній спільноті. Практичне використання геополітичних досліджень надає можливість зробити більш глибоку оцінку тих зв'язків і відносин, які пов'язані з геополітичним розташуванням України та взаємодією її з різними державами та дозволить розробити стабільний стратегічний курс для руху України в напрямку ЄС.

Список використаної літератури:

1. Hyndman J. Mind the gap: bridging feminist and political geography through geopolitics /J. Hyndman // Political Geography. – 2004, Vol. 23. – P. 307-322.
2. Haas R.N. The Age of Nonpolarity / R.N. Haas // Foreign Affairs, 2008. – Vol. 87, № 3. – P. 44-56.
3. Горбунов А. А. К вопросу о коммуникативности пространства и е роли в геополитической стратегии России // Власть. – 2008. – № 2. – С. 93.

Іванчук Віра Євстафіївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції

ПОНЯТТЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ПРАВОВОМ ПОЛІ УКРАЇНИ

Процес державотворення нерозривно зв'язаний з такими елементом як правотворення. Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси відіграють ключову роль при прийнятті нормативно-правових актів, особливої уваги заслуговує процес адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу, імплементації норм міжнародного законодавства у внутрішнє законодавство країни, що потребує особливої уваги зі сторони як науковців, так і органів державної влади. Впровадження нових технологій та практик інших держав до правового моніторингу.

В Україні зараз існує дві проблеми, по-перше це, відсутність єдиної системи державних органів правового моніторингу на всіх рівнях нормотворчої діяльності, в тому числі моніторинг локаль-

них правових актів органів місцевого самоврядування, та органів державної влади.

По-друге, не урегульованість питання правового моніторингу в бізнес-структурах, тобто моніторинг внутрішніх актів суб'єктів господарювання (за виключенням банків).

Науковцями не одноразово підіймалося питання правової сутності, та місця правового моніторингу в системі нормотворчої діяльності, проте єдиної точки зору до сьогодні не знайдено.

Термін «моніторинг» часто вживається сучасними правознавцями під час розгляду широкого кола правовідносин: в екології, економіці, біології, медицині, при характеристиці техногенних, політичних, соціальних процесів, тобто практично в будь-якій сфері людської діяльності, і використовується не тільки в практичній діяльності галузевих фахівців, але й у текстах правових актів [4, с. 9].

Виходячи уже з певного досвіду сучасного значення моніторингу. В основі його етимології лежать такі давно відомі слова, як *monitory* — багатозначне поняття, яке спочатку означало наставляти, радити, застерігати, напучувати, і *monitor* (від лат. нагадуючий, наглядаючий), має вже більш близьке до сучасного значення — спостереження за певними об'єктами або явищами.

Відзначимо, що ці слова спочатку означали дії, широко вживалися в практичній діяльності і, як це нерідко буває, з неї перейшли у науковий лексикон і стали вживатися на правах термінів. Сучасне визначення моніторингу та осмислення результатів його застосування дають підставу судити про те, що це поняття найчастіше вживається тоді, коли мова йде про проведення низки конкретних дій або деяких змішаних заходів, здійснюваних на основі як теоретичних, так і практичних розробок, які об'єднуються терміном «моніторинг» і служать для з'ясування ситуації в тій чи іншій сфері практики. При цьому використовуються традиційні пізнавальні засоби — спостереження, дослідження, порівняльний аналіз, перевірка, контроль тощо [5, с. 258].

Моніторинг виконує багато функцій та використовує багато методів дослідження. Застосовується частковий та вибірковий аналіз, при якому на початку ставиться завдання та завчасно формується призначення. В результаті моніторинг відстежує процес, поступового спостереження та контролю чогось.

В результаті проведення правового спостереження, правової експертизи, правового експерименту та порівняння в наслідок чого отримуються факти. Факт в моніторингу вважається достовірним та має відповідати встановленим критеріям.

Правовий моніторинг широко обговорюється науковцями але в той же час залишається поза межами фундаментальних юридичних наукових досліджень. Окремі аспекти правового

моніторингу розглядали такі наковці Ю.Г. Арзамасов, А.А. Акмалова, М.Є. Глазкова, Д.Б. Горохов, Ю.В. Градова, Я.Є. Наконечний, Н.Р. Нижник, Ю.О. Тихомиров та ін.

На думку М.Є. Глазкова правовий моніторинг – це регулярна, комплексна аналітична діяльність, що включає спостереження, аналіз, узагальнення, оцінку інформації про якість прийнятих і діючих нормативно-правових актів, практику їх застосування, розробку пропозицій щодо усунення виявлених недоліків нормотворчості та правозастосування, прогнозування напрямків розвитку правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин [1, с. 65].

На думку І. Шутака на сучасному етапі розвитку правової доктрини України відбулася історична деактуалізація трактувань ефективності норм права, замість яких сформувалося нове. Таким чином, оцінювання ефективності норм права розглядається як істотний елемент правового моніторингу.

При цьому техніка правового моніторингу становить систему правил, методів та засобів здійснення послідовних операцій органів влади, наукової спільноти, інститутів громадянського суспільства з контролю, аналізу, узагальнення, оцінки якості нормативно-правових актів та практики їх застосування, правотворчого прогнозування напрямів розвитку правового регулювання суспільних відносин [6, с. 20].

І. Оніщук дослідив переваги та недоліки дефініцій правового моніторингу здійснивши їх порівняльну характеристику. В наукових юридичних джерелах правовий моніторинг визначається як метод контролю та метод пізнання, а також як система спостережень, контролю, оцінок, прогнозу стану й динаміки правових процесів. Крім цього, це збір, аналіз та узагальнення інформації про стан законодавства, а також система спостережень з метою аналізу та оцінки якості нормативно-правових актів та їх ефективності. Інформаційно-оцінний інститут, який діє на всіх етапах управління та виявляється на всіх щаблях виникнення та дії права [3, с. 12].

Систематична діяльність органів державної влади, метою якої є аналіз стану і прогноз розвитку законодавства, практики його застосування на різних рівнях правового регулювання. Систематичне узагальнення та систематизація правової інформації з метою оцінювання, аналізу, прогнозу стану і динаміки законодавства. Систематична діяльність суб'єктів правового моніторингу, яка полягає у відстеженні, аналізі та оцінці стану нормативно-правових актів і їх застосування [2, с. 12].

Вказані дефініції правового моніторингу не перечать одна одній, а навпаки доповнюють. Також можна констатувати, що правовий моніторинг використовується як контроль, аналіз, оцінка та прогнозування діючих нормативно-правових актів.

Розкриваючи питання генези дефініції, становлення та розвитку правового моніторингу, необхідно загострити свою увагу, на те, що починаючи з 1998 року, в Програмі інтеграції України до Європейського Союзу Комітетом з питань співробітництва між Україною та ЄС в Україні набуто певний досвід щодо моніторингу інтеграційних заходів.

Із набуттям Програмою чинності моніторинг мав би бути вдосконалений з тим, щоб краще відповідати її головній меті – набуття членства в ЄС. На цьому шляху визначається поточний ступінь відповідності нормативно-правових документів України базовим нормам ЄС.

З 2011 року було здійснено ряд дій, які направлені на адаптацію вітчизняного законодавства, та на прояв правового моніторингу в світлі євроінтеграційної практики. Так, на загальнодержавному рівні було прийнято Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (Далі – Закон), прийняття даного нормативно-правового акту ознаменувало виявлення нового етапу здійснення правового моніторингу, це моніторинг законодавства на предмет його підлаштування до законодавства ЄС. В Розділі V та VI Закону зазначається:

- «вжити заходів щодо опрацювання та затвердження спільного з ЄС механізму підготовки планів-графіків адаптації та моніторингу їх виконання»;

- «моніторинг імплементації актів законодавства України»;

- «елементом адаптації законодавства має стати перевірка проектів законів України та інших нормативно-правових актів на їх відповідність *acquis communautaire* з метою недопущення прийняття актів, які суперечать *acquis* Європейського Союзу»;

Даним Законом визначився інституціональний механізм здійснення правового моніторингу, та визначено, що Кабінет Міністрів України разом з Комітетом Верховної Ради України з питань Європейської інтеграції здійснює моніторинг виконання Програми [7, ст. 272].

Правовий моніторинг є інструментом для укріплення основоположних прав і свобод громадян, слугує для підвищення якості правотворчої діяльності, та підвищення правової культури соціуму. Ціллю правового моніторингу є подолання правового нігілізму та забезпечення єдності правового поля зі зменшенням колізій та прогалін.

В цілому необхідно констатувати про надзвичайну важливість побудови на загальнодержавному рівні системи органів та структур правового моніторингу.

Проте, виходячи з усталеної практики, та підходів в Україні до інституту правового моніторингу, вбачаємо фрагментарність (частковість) у підходах до здійснення правового моніторингу, та

до органів які його повинні здійснювати. На даному шабелі розвитку української державності, правовий моніторинг, як окремий вид діяльності органів державної влади, з побудовою структури в масштабах держави – відсутній.

Державні органи, в межах наданих їм повноважень, фрагментарно здійснюють правовий моніторинг, проте зважаючи на масштаб дій та наслідків, виходячи з правової реальності вкрай необхідно виробити єдинство органів та осіб, які б професійно займалися правовим моніторингом на загальнодержавному рівні.

Також на сьогоднішній день для провадження правового моніторингу виникають складнощі у зв'язку з відсутністю нормативно-правового забезпечення. Для ефективної роботи інститутів правового моніторингу потрібно закріпити його зміст та процедуру на нормативному рівні.

Список використаної літератури:

1. Глазкова М. Е., Нанба С. Б. Оценка эффективности действия нормативно-правовых актов: современные подходы // Журнал рос. права. – 2011. – № 9. – С. 75.
2. Некрасов Е.Е. Мониторинг как способ повышения эффективности правового регулирования (Электронный ресурс) / Е.Е. Некрасов, И.В. Жужгов // Сб. науч. тр. юрид. ф-та. Вып. 4. Ставрополь : Сев-КавГТУ, 2004. – Режим доступа: [http://science.ncstu.ru/articles/law/f04/03.pdf/ file_download](http://science.ncstu.ru/articles/law/f04/03.pdf/file_download).
3. Тихомиров Ю.А. Организация и проведение правового мониторинга / Ю. А. Тихомиров // Право и экономика. – 2006. – № 10. – С. 11-15.
4. Толмачева Н. Н. Мониторинг закона – от практики к теории / Н. Н. Толмачева, Н. Н. Негрובה // Право и экономика. – 2006. – № 7. – С. 3-11.
5. Фарман И. П. Мониторинг как метод исследования и представления знания / И. П. Фарман // Эпистемологический анализ коммуникации. Философские науки. – М.: Ин-т философии РАН, 2012. – Вып. 17. – С. 256–269.
6. Шутак І. Д. Від оцінки ефективності норм права до техніки правового моніторингу / І. Д. Шутак // Вісн. Нац. акад. прокуратури України. – 2014. – № 3(36) . – С. 18–23.
7. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>